

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої
освіти

сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра економічної теорії та конкурентної політики

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(пост.п. 18 від «27» 08 2020 р.)
Ректор А.А.Мазаракі

**ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ /
ECONOMIC HISTORY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: В.В. Хрустальова, канд. екон. наук, доцент

Програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та конкурентної політики від 30 червня 2020 р., протокол № 16.

Рецензенти: К.М. Ніколаєць, д-р іст. наук, проф.
С.В. Найденко, Генеральний директор Асоціації
«УКРЗОВНІШТРАНС»

ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ / ECONOMIC HISTORY

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма дисципліни «Економічна історія» призначена для студентів освітнього ступеня «молодший бакалавр» у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти КНТЕУ із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки молодших бакалаврів в КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Економічна історія» є формування економічного світогляду й мислення студентів на методологічних засадах цивілізаційної парадигми економічного розвитку суспільства, розуміння закономірностей еволюційного розвитку економік різних цивілізацій та місця України в цих процесах.

Завданням вивчення дисципліни «Економічна історія» є формування вміння визначати пріоритетні напрями наукового аналізу перспектив економічного розвитку на основі історико-економічного досвіду, з'ясування сутності та особливості сучасних господарських процесів, що буде сприяти формуванню професійного та громадського світогляду студентів.

Предметом дисципліни «Економічна історія» є еволюція та зміна основних соціально-економічних систем, видів господарської діяльності та найважливіших напрямків економічної політики, переважно на прикладах країн Західної Європи, США, України.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

знання

- основних історичних фактів та процесів, що характеризують становлення та розвиток країн Європейської цивілізації, США та України;
- історію України в контексті європейського та світового цивілізаційного процесу.

вміння

- аналізувати історичні процеси на різних етапах розвитку Європейської цивілізації;
- володіти категоріальним апаратом дослідження історичного розвитку.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Економічна історія», як вибіркова компонента освітньо-професійної програми, забезпечує оволодіння здобувачами вищої освіти загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

Економіка (ОС «молодший бакалавр»)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньо-професійною програмою</i>		
ЗК1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	10, 12, 14-15, 17
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	1, 3-17
<i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності за освітньо-професійною програмою</i>		
СК 1	Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро- та макрорівнях	13-17
СК 5	Розуміння особливостей національної економіки, її інституційної структури, обґрунтування напрямів економічної політики держави	5, 7, 10, 12, 14-15, 17
СК 9	Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію	2, 3-4, 6, 8-9, 11, 13, 16
<i>Програмні результати навчання за освітньо-професійною програмою</i>		
2	Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки	2, 3-4, 6, 8-9, 11, 13, 16
3	Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем, зокрема на	3-4, 6, 8-9, 11, 13, 16

	мікро- та макрорівнях	
4	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності	6, 8-9, 11, 13, 16
5	Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки	3-4, 6, 8-9, 11, 13, 16
7	Усвідомлювати основні особливості національної економіки, її інституційної структури, напрямів економічної політики держави	10, 12, 14-15, 17
10	Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки	1-4, 6, 8-9, 11, 13, 16
13	Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами	6, 8-9, 11, 13, 16
14	Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів	1-2
16	Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення, здатність до автономного навчання	2, 5, 7, 10, 12, 14-15, 17

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, метод та завдання курсу економічної історії

Зародження та основні етапи розвитку економічної історії як науки. Предмет економічної історії. Місце дисципліни в системі економічних наук.

Функції історії економіки та економічної думки: світоглядна, акумулятивна, прогностична, виховна.

Теоретико-методологічні засади дисципліни. Методологія науки та методи історико-економічного аналізу. Поняття методу пізнання. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: діалектичний, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, системно-структурний, проблемно-логічний, історико-порівняльний, емпіричний, економічного моделювання.

Джерела та історіографія економічної історії.

Наукова періодизація економічної історії. Критерії та підходи до періодизації. Формаційна періодизація. Лінійно-поетапний (стадійний) підхід. Цивілізація. Циклічна модель цивілізаційного розвитку. Еволюційно-позитивістська парадигма. Концепція «осьового часу». Соціально-інституціональні технологічні концепції. Теорії постіндустріального суспільства.

Структура курсу економічної історії та методика його вивчення.

Досягнення світової та української історико-економічної науки.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 7, 11, 13, 22.

Тема 2. Теоретичні підходи до еволюції ринкової економіки, її форм та інститутів

Теорія економічної історії Джона Хікса. Економічні фактори та мотиви розвитку ринкової економіки. Становлення й економічний розвиток міст-держав та колоній. Моделі неринкової економіки у контексті неінституціонального підходу (звичаї, накази, змішана економіка). Дж. Хікс про виникнення і розвиток торгової економіки. Розвиток грошового господарства та формування товарного ринку. Виникнення ринку землі та праці, комерціалізація сільського господарства. Тракткування промислової революції.

Теорії еволюційно-прогресивістської парадигми Ф. Ліста, Б. Гільдебранта, Г. Шмоллера, К. Бюхера, М. Костомарова, М. Грушевського, В. Винниченка, М. Драгоманова, І. Франка, М. Ковалевського, У. Росту, Р. Арона, Д. Белла, О. Тоффлера.

Соціально-інституціональні технократичні концепції (У. Росту, Р. Арон, Д. Белл, Дж. Гелбрейт, Е. Тоффлер, З. Бзежинський). Технологічний

детермінізм. Конвергентність. Концепції постіндустріалізму. Суспільство знань (П. Дракер, Р. Кройфорд).

Цивілізаційний підхід (П.Т. де Шарден, А.Дж. Тойнбі, К. Ясперс).
Концепція «осьового часу» К. Ясперса.

Модерністська парадигма аналізу суспільного розвитку (С. Блек, Д. Лернер, Ш. Ейзенштадт, С. Хантінгтон).

Список рекомендованих джерел

Основний: 2, 3, 4.

Додатковий: 7, 11, 13, 21, 25, 27, 28.

Тема 3. Господарський розвиток первісної доби та Стародавніх цивілізацій

Первісний лад - відправна точка економічного розвитку всіх народів. Первісний лад та основні риси періодизації первісної доби. Неолітична революція. Виникнення землеробства та перехід від привласнюючого господарства до відтворюючого.

Початок торговельних зв'язків. Розпад первіснообщинного ладу та перехід до різних економічних структур.

Господарський розвиток суспільств традиційних (регіональних) цивілізацій. Становлення суспільства Східної та Західної цивілізацій. «Осьовий час» і формування сучасних цивілізацій.

Східна цивілізація та її характеристики в «осьовий час». Форми рабовласництва в країнах Стародавнього Сходу та античного світу. Східна та антична форма рабства. Особливості східного рабства.

Економічний розвиток країн Стародавнього Сходу. Економічна роль держави у країнах Стародавньому Сході. Економічний розвиток Єгипту. Розвиток сільського господарства, ремесла, обміну, кредиту, фінансів.

Умови раннього економічного підйому Стародавнього Межиріччя. Господарство Шумеру. Піднесення Аккаду. Економічний устрій Вавилону.

Причини раннього економічного підйому Індії. Роль вільної селянської общини в економічному житті Індії. Особливості рабовласництва в Давній Індії.

Західна цивілізація та господарський розвиток античних країн. Економіка Стародавньої Греції в період розквіту рабовласницького ладу. Сільське господарство. Міста. Ремесло. Ергастерія. Розвиток форм вартості та виникнення грошей. Торговельно-грошові відносини.

Економічні причини економічного піднесення та занепаду Стародавнього Риму. Господарський лад Ранньої Римської імперії (I ст. до н.е. - II ст. н.е.). Виникнення колонату. Криза рабовласницького режиму в III ст. н.е. Розпад Пізньої Римської імперії. Феодалізація ринкової економіки. Передумови падіння Римської імперії.

Господарство грецьких і римських колоній Північного Причорномор'я. Вплив Римської імперії на економічний розвиток східнослов'янських племен.

Розвиток господарства на території України в «осьовий час». Господарство давніх слов'ян. Господарська діяльність в первісній історії України. Трипільська культура. Черняхівська культура. Пшеворська та Зарубінська культури. Держава антів.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 4.

Додатковий: 11, 13, 22.

Тема 4. Економічний розвиток в добу середньовіччя (V-XV ст.)

Основні цивілізаційні системи доби середньовіччя. Західна (Західнохристиянська та Східнохристиянська) цивілізації. Східна (Мусульманська, Індійсько-Південноазійська, Китайсько-Далекосхідна) цивілізація.

Основні риси, етапи розвитку та економічна структура західноєвропейської цивілізації. Витоки і шляхи становлення феодалізму в Західній Європі – антична (рабовласницька) й варварська (родоплемінна) соціальні системи.

Місце феодалізму в світовій історії та його періодизація.

Господарство Західноєвропейської цивілізації. Характерні риси феодальної економіки. Феодальна земельна рента: відробіткова (барщина), натуральна (оброк), грошова (ценз).

Господарство королівства франків. Форми феодального землеволодіння у Франківській державі: алод, бенефіцій, феоде. Феодальна рента. Сеньйорія і селянсько-сеньйоріальні відносини. Комутація ренти.

Генезис і розвиток феодалізму у Франції. Економіка франків часів «Салічної правди». Виникнення алоду. Аграрний переворот VIII ст. Бенефіціальна система у франківській державі. Французька сеньйорія XI-XIII ст. Перетворення сервів в спадкоємних власників земель. Зростання французьких міст. Внутрішня торгівля. Економіка Франції в період пізнього середньовіччя.

Генезис феодальних відносин в англо-сакський період. Економічні наслідки норманського завоювання. Закріпачення селянства. Феодальне законодавство XII-XIII ст. Розквіт маноріальної системи (XII ст.). Криза кріпосницької системи господарства в XIV-XV ст. «Нове дворянство». Розвиток міського ремесла та торгівлі в XIV - XV ст.

Причини пізньої феодалізації німецького села. Закріпачення селянства в IX-XI ст. Територіальна експансія німецького феодалізму. Наслідки захоплення слов'янських земель. Феодальне помістя в Німеччині

в XII-XIII ст. Перехід до оброчної системи. Економіка німецьких міст. Торгівля Північнонімецької Ганзи. Соціально-економічні наслідки селянської війни 1525 року. «Друге видання» кріпосництва.

Міста Західної Європи в XI – XV ст. та їхня економічна роль. Міське самоуправління. Магдебурзьке право. Розвиток ремесел. Цеховий лад міського ремесла. Особливості Європейської торгівлі у середні віки, основні торгові шляхи та райони. Внутрішня і зовнішня торгівля.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 4.

Додатковий: 7, 11, 13.

Тема 5. Господарство українських земель у добу Середньовіччя (V-XV ст.)

Створення соціально-економічних передумов для формування Давньоруської держави. Розвиток феодальної системи господарства на українських землях. Періодизація феодальної економіки на території України. Економічний розвиток слов'янських племен. Господарство Київської Русі. Феодалізація селян та земельні відносини. Феодальне землеволодіння та еволюція соціальної структури населення Київської Русі.

Сільське господарство, міста, ремесло. Внутрішня торгівля. Торговельні зв'язки з Візантією. Східна торгівля. Торговельні зв'язки з країнами Балтійського регіону. Основні напрями еволюції зовнішнього товарообігу Давньоруського часу. Піднесення торгівлі південного напрямку. Головні торговельні шляхи. Грошовий обіг. Розвиток фінансів.

Причини феодального роздроблення східнослов'янських земель. Господарство Галицько-Волинської держави. Аграрні відносини. Завершення формування феодально залежного селянства. Соціальна структура. Рентні відносини і повинності. Міста. Зовнішня торгівля. Грошова система Галицько-Волинського князівства. Монголо-татарська навала і васальна залежність: негативні наслідки.

Господарський розвиток українських земель під владою Польщі і Литви. Період недержавності українських земель. Аграрні відносини. Початок формування фільваркової системи господарства у Литовсько-Польський період. Посилення влади панів та закріпачення селян у XIV-XV ст. Зростання феодальних повинностей та зубожіння селянства. Виникнення козачих поселень. Відродження ремесла та його розвиток у XIV-XV ст. Розвиток міст та міського самоврядування. Пожвавлення внутрішніх економічних зв'язків та зовнішньої торгівлі. Розвиток грошово-кредитних відносин. Фінансово-податкова система.

Передумови формування загальноукраїнського ринку. Спільні та відмінні риси господарського життя в країнах Європи та України.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 4.

Додатковий: 11, 13, 22.

Тема 6. Формування передумов становлення і розвиток індустріального господарства країнах Європи та США (XVI-XVIII ст.)

Формування Новоевропейсько-Північноатлантичної (Європейської) цивілізації. Вплив цивілізаційних факторів на господарство країн Європейської цивілізації. Політичні чинники. Духовно-культурні чинники. Соціально-економічні чинники.

Зовнішня експансія. Великі географічні відкриття та їх вплив на економічний розвиток Європи. Соціально-економічні наслідки Великих географічних відкриттів. Первісне нагромадження капіталу як вихідна точка становлення капіталізму. «Революція цін» XVI ст. та її значення. Виникнення колоніальних імперій.

Особливості мануфактурного періоду в розвитку промисловості у країнах Західної Європи, США.

Зародження індустріального суспільства у країнах Західної Європи в XVI ст., значення буржуазних революцій XVI-XVIII ст. Соціально-економічні передумови і наслідки Нідерландської буржуазної революції. Нідерланди в XVI-XVII ст. як країна первісного нагромадження капіталу. Торгівля та мануфактура. Виникнення Амстердамського банку та Ост-Індійської торгової компанії. Причини економічного занепаду Нідерландів у другій половині XVII-XVIII ст.

Англія XVI-XVIII ст. як класична країна первісного нагромадження капіталу з переважно промисловим типом капіталістичної економіки. Економічні передумови англійської буржуазної революції 1642-1660 рр. Англійська мануфактура. Історична роль сукняної промисловості. Торгівля Англії. Колоніальна експансія.

Особливості генезису капіталізму у Франції. Соціально-економічні передумови і наслідки французької буржуазної революції. Економічні наслідки наполеонівських війн. Особливості аграрного капіталізму у Франції. Французька мануфактура.

Економіка Німеччини в умовах кріпацтва. Політична роздрібненість та господарський занепад.

Генезис капіталістичних відносин у сільському господарстві. Передумови та наслідки аграрного перевороту в у XVI-XVIII ст. Розвиток сільського господарства у країнах Західної Європи.

Формування та розвиток внутрішніх національних і світових ринків. Політика меркантилізму. Протекціонізм. Внутрішня торгівля. Становлення світової торгівлі та світового ринку.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3, 5.

Додатковий: 7, 13, 11, 13, 14.

Тема 7. Економічний розвиток України в період зародження індустріального суспільства (XVI-XVIII ст.)

Значення політичного чинника для розвитку господарства українських земель. Регіонально-територіальний характер економіки України.

Розвиток аграрної економіки. Аграрні відносини в Україні в XVI - в першій половині XVII ст. Основні форми земельної власності. Форми землекористування. Фільваркове господарство. Зростання магнатсько-шляхетське землеволодіння. Етапи законодавчого оформлення кріпосницького права. Домінування феодально-кріпосницьких аграрних відносин.

Економічний зміст та соціальні наслідки національно-визвольної війни. Аграрна політика Б.Хмельницького та зміни в поземельних відносинах у період визвольної війни українського народу середини XVII ст. Аграрна еволюція в Українській Гетьманській державі та Слобідській Україні. Повторне закріпачення селян. Розвиток сільського господарства. Руїна. Причини занепаду Української гетьманської держави.

Розвиток міського ремесла і економіки міст. Значення зростання міст у господарському житті України. Магдебурзьке право. Утворення великих промислово-торговельних центрів. Напрямки створення та розвитку міст. Соціальна структура. Міське ремесло. Розвиток цехового ремесла. Сільські ремесла і промисли.

Мануфактурний період української промисловості. Економічні передумови. Технічні передумови. Особливості мануфактурного виробництва.

Торгівля та становлення загальноукраїнського ринку. Внутрішня торгівля. Основні форми торгівлі. Розвиток українського національного ринку як складової частини європейської та світової ринкової системи. Торгівля з Росією та європейськими країнами. Основні торговельні шляхи. Грошовий обіг і державні фінанси. Фінансово-грошові системи на території України.

Господарство Запорізької Січі. Січове господарство. Індивідуальне господарство. Внутрішня торгівля. Зовнішня посередницько-транзитна торгівля. Самостійна торгівля. Фінансові відносини. Грошовий обіг.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 4.

Додатковий: 11, 13, 22.

Тема 8. Промислова революція в найбільш розвинутих країнах Західної Європи та США у XIX ст.

Політичні, економічні та соціальні передумови промислового перевороту. Суть промислового перевороту. Фабрика. Характерні риси промислового перевороту. Соціально-економічні наслідки промислового перевороту. Значення промислового перевороту у становленні капіталістичного господарства.

Передумови промислового перевороту в Англії. Характерні риси національної мануфактури. Основні етапи розвитку промислової революції в Англії. Закономірності англійського промислового перевороту. Соціально-економічні наслідки промислової революції в Англії. Зміни у соціальній структурі суспільства. Перетворення Англії в «фабрику світу». Формування нової галузевої структури промисловості. Завершення аграрного перевороту. Зникнення селянства. Зміна зовнішньоторговельної політики. Торговельна та колоніальна експансія Англії.

Особливості промислового перевороту у Франції та його етапи. Поява нових галузей промисловості. Збереження аграрно-індустріальної структури господарства. Формування лихварського характеру французького капіталізму.

Економіка північноамериканських колоній. Причини та наслідки війни за незалежність. Територіальна експансія США. Внутрішня колонізація. Нерівномірність розвитку Півночі та Півдня США. Утвердження фермерського господарства. Промисловий переворот у США, його особливості.

Економічна відсталість Німеччини в першій половині XIX ст. Соціально-економічні передумови буржуазної революції 1848-1849 рр. та її наслідки. Німеччина: політична централізація та аграрні реформи як умови промислової революції. Промисловий переворот у Німеччині, його особливості. Історична роль Пруссії. Митний союз та його значення. Становлення крупної промисловості та її особливості.

Два напрями розвитку (революційний та еволюційний) сільського господарства в США та Європейських країн. «Пруський шлях» розвитку капіталізму в сільському господарстві. «Американський» шлях розвитку капіталізму в сільському господарстві.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 6, 14, 21, 22.

Тема 9. Економічний розвиток провідних країн світу наприкінці XIX - початку XX ст.

Нові тенденції в галузевій структурі економіки провідних країн. Науково-технічна революція. Зв'язок науки з виробництвом. Структурні

зміни в економіці. Перехід від вільної конкуренції до монополій. Основні форми монополістичних об'єднань. Зміни у галузевій структурі промисловості. Поява нових галузей промисловості. Перші монополії. Розвиток акціонерної форми господарства. Зміни зовнішньої економічної політики провідних держав. Жорсткий протекціонізм. Економічна експансія.

Економічний підйом США в останній третині XIX ст. і його причини. Монополізація економіки. Формування фінансових груп. Вивіз капіталу та боротьба за колоніальні ринки. Розвиток сільського господарства. Аграрна криза останньої чверті XIX ст. та структурні зрушення в аграрному секторі США.

Причини промислового підйому в Німеччині, його фактори та наслідки. Концентрація виробництва та створення монополій. Зміни у галузевій структурі промисловості. Поява нових галузей. Концентрація банківської справи. Формування фінансового капіталу. Аграрні протиріччя в Німеччині.

Втрата Англією промислової монополії. Розширення територіальної експансії та її наслідки. Особливості монополізації економіки. Централізація банківського капіталу. Вивіз капіталу. Аграрна криза та загострення аграрних проблем у Великобританії. Англійська колоніальна імперія.

Протиріччя розвитку французької економіки. Парцелярне господарство. Причини промислового відставання Франції. Концентрація виробництва та утворення монополій. Темпи концентрації та централізації банківської справи у Франції. Роль французького банку.

Модернізація японської економіки. Переворот 1867 р. та реформи періоду Мейдзі в Японії. Військово-феодальний характер японської економіки. Особливості індустріалізації. Казенний капіталізм. Денаціоналізація. Особливості японського бізнесу.

Світове капіталістичне господарство. Світова торгівля. Міжнародні міграційні процеси. Система валютних відносин. Перехід від моноцентризму до поліцентризму.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 6, 14, 21, 22.

Тема 10. Особливості розвитку ринкового господарства в Україні у XIX-поч. XX ст.

Криза кріпосницького сільського господарства. Розвиток ринкових відносин в сільському господарстві. Промислове підприємництво поміщиків. Застосування машин. Занепад поміщицького господарства. Передумови, основні етапи та наслідки промислового перевороту в Україні. Індустріалізації України, та її наслідки.

Промисловість Східної та Західної України в першій половині XIX ст. Зміст і етапи промислового перевороту. Темпи і динаміка розвитку. Галузева структура промисловості та зайнятості. Традиційні та нові галузі промисловості. Виникнення нових промислових районів. Промислова політика царизму. Транспорт. Залізничне будівництво. Індустріалізація в Україні. Концентрація виробництва в основних галузях промисловості. Монополізація промисловості. Іноземний капітал в Україні. Підсумки промислового перевороту.

Аграрні відносини та стан сільського господарства. Еволюція сільського господарства. Аграрне перенаселення. Економічна політика Миколи I, її головні результати. Економічні та соціальні наслідки аграрних реформ 1848-1861 рр. Розвиток сільськогосподарської науки та освіти. Столипінська аграрна реформа. Аграрна реформа як складова ринкової перебудови села. Наслідки аграрної реформи для розвитку сільського господарства.

Розвиток капіталістичних відносин у сільському господарстві в другій половині XIX - початок XX століття.

Розширення внутрішнього ринку. Розвиток торгівлі. Товарна номенклатура українського експорту та імпорту. Торгові шляхи. Контрактові ярмарки. Передумови виникнення української кооперації, види та найважливіші напрями її діяльності.

Фінансова та банківсько-грошова системи на території України.

Україна в системі світового ринку та світового господарства. Колоніальний характер економіки України.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 4.

Додатковий: 13, 17, 18, 22.

Тема 11. Господарство провідних країн світу у роки Першої світової війни та міжвоєнний період (1914 – 1939-х рр.)

Вплив першої світової війни на економіку країн Західної Європи та США. Економічні наслідки першої світової війни. Дезінтеграція міжнародної економіки. Посилення автакічних процесів. Подолання економічних наслідків першої світової війни та стабілізація господарства західних країн та США.

Уповільнення економічного розвитку провідних індустріальних країн Європи. Світова економічна криза. Становлення різних систем макроекономічного регулювання.

Вплив першої світової війни на економіку США. Промисловий підйом 1920-х років. Стабілізація народного господарства. Світова економічна криза 1929-1933 рр. Реформи адміністрації Ф.Д. Рузвельта («новий курс»), їх підсумки та значення. Реформи в банківській сфері. Антикризові заходи в галузях промисловості та сільського господарства.

Особливості «нового курсу» в 1936-1940 рр. Загострення аграрної кризи. Зовнішньоекономічна експансія США.

Версальська система. Відродження економіки Німеччини. Проблема репарацій в Німеччині. План Дауеса. План Юнга. Економічна криза 1929-1933 рр. в економіці Німеччини. Економічна політика фашизму. Мілітаризація німецької економіки.

Економічний розвиток Японії в 1919-1939 рр.

Вплив першої світової війни на англійську економіку. Зовнішньоекономічне становище Англії. Посилення процесу централізації капіталу. Вплив світової кризи 1929-1933 рр. на англійську економіку. План англійського банкіра Дж. Мея. Аграрні проблеми. Валютно-фінансова політика.

Характерні риси економічного розвитку Франції (1919-1939 рр.). Вплив першої світової війни на французьку економіку. Промисловий підйом в 20-ті роки та його причини. Посилення процесу концентрації виробництва і капіталу. Становище в аграрному секторі. Соціально-економічна політика уряду Народного фронту.

Фінансова система. Виникнення Британської співдружності націй. Стерлінговий блок. Відмова від золотого стандарту. Розвиток торгівлі.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 4.

Додатковий: 6, 11, 13, 14.

Тема 12. Економіка України у роки Першої світової війни та міжвоєнний період (1914-1939 рр.)

Народне господарство України під час першої світової та громадянської воєн (1914-1920 рр.). Жовтневий переворот більшовиків. Становлення радянської системи господарювання. Політика «воєнного комунізму» та її реалізація в Україні. Наслідки політики «воєнного комунізму». Державна монополія на всі види господарської діяльності. Ліквідація грошово-фінансової системи. Мілітаризація економіки. Трудова повинність.

Економічні програми національних урядів України. Господарська політика Центральної ради, Гетьманату, Директорії, ЗУНР. Економічні наслідки першої світової війни для української економіки. Націоналізація землі, промислових підприємств, торгівлі більшовицьким режимом.

Занепад господарства. Голод 1921-1923 рр. Причини запровадження та зміст нової економічної політики та її здійснення в Україні. Податкова реформа у сільському господарстві. Заміна продрозкладки продподатком. Розвиток сільськогосподарської кооперації. Відновлення ринкових відносин. НЕП у промисловості. Кооперація. Торгівля. Ідеологічні перешкоди в економічному розвитку.

Повернення до командно-адміністративної системи. Планування та його роль у зміцненні командно-адміністративної системи. Грошова реформа 1924 р.

Соціалістична індустріалізація та її наслідки. Характер і темпи індустріалізації, новобудови 30-х років. Виробниче змагання та деформації у його проведенні.

Колективізація сільського господарства. Голодомор 1933 року.

Населення і трудові ресурси. Особливості і основні принципи розміщення населення.

Побудова соціалістичної економіки. Народне господарство УРСР у другій половині 1930-х років. Формування командно-адміністративної системи управління народним господарством. Рівень життя населення. Україна перетворилася на індустріально-аграрну країну.

Негативний вплив світової економічної кризи 1929-1933 рр. на економіку України.

Економічне становище західноукраїнських земель у міжвоєнний період.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 3, 5.

Додатковий: 8, 13, 15, 19.

Тема 13. Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства у II половині XX ст.

Економіка країн світу в роки Другої світової війни. Економічні наслідки війни. Загальна характеристика економіки провідних держав світу в період війни. Зміна співвідношення сил на світовій арені на завершальному етапі війни. Економічні наслідки другої світової війни. «План Маршалла». «Спільний ринок».

Посилення позиції США в світовому капіталістичному господарстві. Циклічний розвиток економіки США в кінці 40-х - 50-х років. Посилення державно-монополістичного регулювання економіки США. Зміни в економіці та соціальній структурі під впливом НТР. Еволюція міжнародних валютно-фінансових відношень.

Повоєнна реконструкція економічного і політичного життя Німеччини. Утворення ФРН. Грошова реформа 1949 року. «План Маршалла» та його роль у відродженні німецької економіки. Економічна програма Л. Ерхарда в ФРН. Західнонімецьке «економічне диво» 50-х рр. і фактори, що його зумовили. Розвиток промисловості. Формування капіталістичного аграрно-промислового комплексу.

Вплив другої світової війни на економіку Франції. Відбудова господарства. Повоєнна націоналізація. Економічні підсумки «Плану Маршалла». Модернізація промисловості в 50-х роках. Технічний

переворот в сільському господарстві. Посилення державного регулювання економіки Франції. Економічна політика уряду Ш. де Голля.

Економіка Великобританії в післявоєнний період. Поглиблення кризи британської імперії. Післявоєнні відновлення. Часткова націоналізація. Особливості державного регулювання англійської економіки. Зрушення в промисловості. Індустріалізація сільського господарства. Уповільнення темпів економічного розвитку Великобританії в кінці 50-х - 60-х років. Посилення втручання держави в економіку.

Економіка Японії після другої світової війни. Значення післявоєнних реформ. «Зворотній курс» Дж. Доджа і К. Шоупа. Соціально-економічні передумови перетворення Японії в один з головних центрів світового капіталістичного господарства. Структурні зрушення в промисловості. Особливості концентрації виробництва. Відставання сільського господарства. Роль державного регулювання. Зростання зовнішньоекономічної експансії.

Структурні кризи та їх вплив на економічний розвиток США в 70-ті - на початку 80-х років. «Рейганоміка» та її результати. Зовнішньоекономічна та валютно-фінансова політика США.

Реформування господарського механізму в країнах Східної Європи. Загострення економічних протиріч в 70-ті та на початку 80-х рр. в Великобританії: погіршення зовнішньоекономічних позицій Великобританії. Економічна політика М. Тетчер. Роль Великобританії в світовому господарстві.

Посилення нестійкості економічного розвитку Франції в 70-ті роки. Націоналізація та її соціально-економічні результати у Франції.

Економічний розвиток ФРН в 70-ті - на початку 80-х рр. Місце ФРН в світовому капіталістичному господарстві. ФРН і країни «Загального ринку». Зовнішньоекономічна експансія ФРН. Соціально-економічні наслідки об'єднання Німеччини.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2, 3, 4.

Додатковий: 6, 10, 14, 16, 21, 23, 26.

Інтернет-джерела: 33, 35.

Тема 14. Післявоєнне відновлення господарства України у 40-х - 60-х роках ХХ ст.

Особливості функціонування економіки України на початку німецько-радянської війни. Перебудова економіки на військовий лад. Посилення централізації управління економікою. Евакуація. Окупаційна політика. Економічні наслідки другої світової війни в Україні.

Післявоєнна відбудова. Промисловість: нерівномірність розвитку галузевої (галузі групи «А» та «Б») та регіональної структури (схід і захід України). Сільське господарство: відбудова на основі колгоспно-

радгоспної системи. Голод 1946-1947 рр. Грошова реформа 1947 р. Соціальна політика: відновлення відпусток, вихідних, 8-годинний робочий день (1945 р.); зростання заробітної плати, скасування карток (1947). Споживчий дефіцит.

Розвиток національної економіки у 1950-1960 рр. Спроби запровадити економічні методи управління і розширення прав союзних республік. Адміністративні реформи: зменшення кількості міністерств та чисельності адміністративно-управлінського персоналу. Промислова політика: спроба вирівнювання темпів розвитку промисловості груп «А» та «Б», реформа управління промисловістю і будівництвом, створення Української ради народного господарства. Аграрна політика: збільшення заготівельних цін; списання заборгованості колгоспів; початок освоєння цілинних та перелогових земель Казахстану, Сибіру, Уралу й частково Північного Кавказу; збільшення посівів кукурудзи; укрупнення колгоспів; зменшення розмірів присадибного господарства; реорганізація МТС, продаж техніки колгоспам. Програма М. Хрушова (1957 р.) «у найближчі роки наздогнати США» з виробництва с/г продукції на душу населення.

Перша пол. 60-х років нарощування виробничих потужностей в промисловості. Зміни у індустріальній географії. Нові промислові центри. Промисловість УРСР за кількісними показниками перевищувала середній темп по СРСР. Закладено фундамент низки сучасних галузей: житлове будівництво, електрифікована залізниця, мережа метрополітенів, легкове автомобілебудування, освоєння космосу і т. д. Розвиток цивільної авіації. Основа індустріального виробництва - підприємства важкої промисловості. Промислова гігантоманія. Негативний екологічний вплив.

Входження Кримської області у склад УРСР (1954 р.) враховуючи територіальне тяжіння, спільність економіки й тісні господарські та культурні зв'язки між Кримською областю та УРСР. Спорудження найдовшої в світі гірської тролейбусної траси Сімферополь-Алушта-Ялта. Будівництво Північно-Кримського каналу (1961-1971 рр.). Розвиток сільського господарства, садівництва, промислового ставкового рибництва. Перетворення Криму на "всесоюзну здравницю".

Населення і трудові ресурси. Особливості і основні принципи розміщення населення. Зміни соціальної структури населення. Розвиток науки та освіти. Розширення мережі науково-дослідних установ. Реформування середньої та вищої освіти.

Розвиток торгівлі в 50-60-ті рр. Нові форми торгівлі. Розширення торгово-економічних зв'язків з країнами Заходу.

Початок 1960-х рр. ознаки уповільнення та стагнації економіки. Незбалансованість економіки, загострення дефіциту, збільшення зниження дієвості економічних стимулів. Екстенсивний розвиток. 1964 р. - зміна політичного та економічного курсу. Економічна реформа 1965 р. Вдосконалення системи планування: поєднання галузевого та територіального принципів управління, централізовано-планового

керівництва економікою та оперативно-господарської самостійності підприємств, розвиток госпрозрахунку. Повернення до галузево-територіальної структури економіки. Сільське господарство: скасування обмежень розвитку особистих господарств; завершення індустріалізації с/г, укрупнення та концентрація агропідприємств, розширення держсектору в аграрній економіці. Промисловість: формування великих галузевих комплексів в економіці України, переважання у структурі промисловості галузей групи «А». Формування наукового потенціалу України. Кредитно-фінансова сфера: відновлено значення союзного бюджету, удосконалення системи оподаткування, грошова реформа 1961 р. Вдосконалення соціальної політики. Переорієнтація у житловій політиці.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 10, 13, 19, 24.

Тема 15. Криза радянської тоталітарної системи 1971-1991 роках

1970-і роки нагромадження кризових явищ. Продовження процесу індустріалізації. Планування: впровадження системи взаємопов'язаних 5-річних та річних планів, розроблено проект Комплексної програми НТП та його соціально-економічних наслідків (1976-1990 р.), застосування показників нормативно чистої продукції та розподілу прибутків по рокам 5-річки. Управління промисловістю: перехід на дво- та триланкову систему (1973 р.), розширення госпрозрахункових прав і можливостей підприємств (експеримент). Закон про трудові колективи (1983 р.). Реформування АПК (1982-1983 рр.). Продовольча програма СРСР (1982 р.).

Уповільнення темпів економічного зростання. Екстенсивний тип розвитку. Інвестиційна політика: зростання капіталовкладень в економіку. Зростання значення промислової сфери. Повільне впровадження досягнень НТР. «Холодна війна». Гіпертрофований розвиток ВПК. Розвиток с/г у складі АПК. Аграрно-індустріальна економіка України. Повільний розвиток сфери послуг. Переважання державної торгівлі.

Населення і трудові ресурси. Особливості і основні принципи розміщення населення. Соціальна структура населення. Нерівномірність розвитку соціальної інфраструктури. Демографічна криза. Освіта. Русифікація. Розвиток науки.

Спроби реформування економіки 1985-1991 рр. Економічна політика пришвидшення соціально-економічного розвитку (1985 р.). Реформування господарського механізму: активізація господарської діяльності підприємств та фізичних осіб. Закон про індивідуальну трудову діяльність (1986 р.). Закон про трудові колективи (1986 р.).

Чорнобильська трагедія (1986 р.). Економічні наслідки.

Програма радикальної реформи управління економікою (1987 р.). Економічна політика перебудови: розширення прав підприємств,

запровадження функціонування підприємств різних форм власності, малих і спільних підприємств, реформа фінансово-кредитної системи. Промисловість: господарський (комерційний) розрахунок (самофінансування, самоокупність, самоуправління). Сільське господарство: створення «соціалістичного» фермерства (без власності на землю), реформування системи управління, запровадження орендних відносин на тривалий термін. Формування тіньової економіки. Зниження життєвого рівня населення. Розбалансування споживчого ринку.

Новий етап перебудови (жовтень 1990-серпень 1991рр.). Спроба переходу до регульованої державою ринкової економіки: збільшення постачання споживчих товарів, реформа ціноутворення, компенсація населенню соціальних гарантій, закриття збиткових підприємств, ліквідація неприбуткових радгоспів і колгоспів, створення приватних ферм. Уповільнення темпів виробництва, зниження продуктивності праці. Утвердження бартерної економіки. Дефіцит державного бюджету. Погіршення екологічної ситуації.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 13, 16, 19, 24.

Інтернет-джерела: 32, 33, 34, 35.

Тема 16. Світове господарство у системі глобальної економіки наприкінці XX – початку XXI ст.

Особливості НТР кінця XX ст. – початку XXI ст. та її вплив на світове та національні господарства. Становлення постіндустріального суспільства та формування постіндустріальної сервісно-інформаційної економіки.

Основні тенденції розвитку світового господарства в умовах глобалізації. Розвиток інтеграційних процесів. Транснаціоналізація світової економіки. Формування і розвиток науково-виробничих комплексів. Інформаційна революція. Загальна характеристика діяльності ТНК. Утвердження інноваційного розвитку та венчурного капіталу як нових ознак сучасної економіки. Загострення глобальних проблем людства: перенаселення, вичерпання ресурсів, глобальне потепління, деградація довкілля та інших.

Економічний розвиток провідних країн світу на початку XXI ст. Вплив ринку енергоносіїв на структурні перебудови світового ринку товарів і послуг. Впровадження альтернативних джерел енергії. Якісні зміни в економіці і політиці у світі на початку III тисячоліття.

Нова європейська цивілізація. Розширення ЄС. Євровалюта. Європарламент. Трансформації економічних систем у країнах лідерах. Інтенсифікація технологічних змін. Виникнення нових укладів в економіці. Комп'ютеризація та інформатизація. Інтернет. Перехід розвинених країн у

постіндустріальну та інформаційну стадію розвитку. Виникнення глобальної цивілізаційної суперсистеми.

Національні інтереси та транснаціоналізація політико-економічної діяльності. Тероризм у світі та його вплив на світову економіку і безпеку. Феномен "нової економіки" США наприкінці ХХ ст.

Економічні перетворення у КНР. Реалізація політики реформ та відкритості Ден Сяопіном. Рух Китаю до нової супердержави.

Реформування господарського механізму в країнах Східної Європи. Польський варіант переходу до ринку - «шокова терапія». Досвід та проблеми «малої» приватизації у Чехії та Словаччині.

Нові індустріальні країни (НІК): їхнє становлення і економічний розвиток. Передумови розвитку "нових індустріальних країн". Критерії зарахування до НІК. Стратегії економічних програм Нових індустріальних країн. Моделі розвитку НІК. Наслідки розвитку НІК.

Проголошення незалежності та створення передумов формування національних економік пострадянських державах. Проблеми та труднощі трансформації командно-адміністративної економічної системи в соціально-ринкову в країнах СНД. Суперечності ринкових реформ в постсоціалістичних країнах. Економічні реформи та особливості становлення ринкових відносин в Росії, Білорусії, країнах Балтії.

Основні форми і напрями розвитку міжнародних економічних відносин, основні центри економічного суперництва світового господарства.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 3.

Додатковий: 10, 12, 14, 16, 20, 23, 26, 27.

Інтернет-джерела: 32, 33, 34, 35.

Тема 17. Економіка незалежної України наприкінці ХХ – початку ХХІ ст.

Проголошення державного суверенітету та створення передумов формування національної економіки. Оцінка наслідків встановлення економічної незалежності. Проблеми і труднощі економічного розвитку України в умовах незалежності. Перехід до ринкового господарства та пошуки нових шляхів його здійснення.

Економіка України як господарська система. Природно-ресурсний, демографічний, логістичний, науково-технічний та інноваційний потенціал. Населення і трудові ресурси. Особливості і основні принципи розміщення населення. Адміністративно-територіальний поділ території України. Галузева структура та територіальна організація промисловості України. Конкурентні переваги промислового сектора економіки України. Аграрний сектор як бюджетоутворююча сфера економіки.

Чисельність населення України, його структура, динаміка та особливості відтворення. Регіональні та локальні системи розселення. Урбанізація. Міграційні процеси в Україні у контексті соціальної транзитивності. Диспропорцій на ринку праці. Трудова міграції в Україні.

Шляхи виходу України з економічної кризи. Роздержавлення. Приватизація. Структурна перебудова та модернізація промисловості. Розвиток підприємництва. Лібералізація торгівлі. Створення нової законодавчої бази. Кардинальні зміни в грошово-кредитній політиці. Введення власної грошової одиниці - гривні. Тіньова економіка.

Здобутки та прорахунки урядів в економічній політиці. Економічна політика в другій половині 90-х рр. ХХ ст. Стратегія економічних перетворень. Фінансово-грошова реформа. Структурна деформація промислового комплексу. Вплив кон'юнктури світового ринку на стабільність національної валюти.

Інтелектуальний потенціал. Вдосконалення освітнього процесу. Потреба у академічній мобільності. Болонський процес. Реформа вищої освіти в Україні. Реорганізація наукових установ, системи управління науковою сферою.

Структурні зрушення в національному господарстві на поч. ХХІ ст. Фактори, що сприяли економічному зростанню та забезпеченню макроекономічної стабілізації. Роль ціноутворення на енергоносії та сировинні товари у розвитку економіки України. Фінансова стабільність, конкурентоспроможність банківської системи. Вступ до СОТ. Вплив світової економічної кризи 2008 р. на економіку України.

Економіка України в умовах проведення АТО. Зміна пріоритетів у зовнішній політиці України. Місце та роль України у світовій економіці. Перспективи українських товаровиробників на світовому ринку в умовах розширення співробітництва із Євросоюзом. Основні завдання економіки української держави в умовах продовження російської агресії. Економічні втрати України у зв'язку із анексією Криму та війною на Донбасі. Роль асоціації із ЄС для розвитку та структурної перебудови економіки України.

Національні економічні інтереси України в глобальному конкурентному середовищі. Міжнародне науково-технологічне співробітництво та інвестиційна діяльність України. Зовнішня торгівля України, динаміка її товарної та географічної структури. Місце України у світових ланцюгах поставок товарів та послуг. Глобальні проблеми і ризики сучасного світогосподарського розвитку та їх прояв на території України. Місце України у світових рейтингах.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2, 5.

Додатковий: 9, 12, 24.

Інтернет-джерела: 29, 30, 31, 32, 34, 35.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Основний

1. *Економічна історія України і світу : підручник / за ред. Б. Д. Лановика. – [8-е вид., переробл. і доп.]. – К. : Вікар, 2006. – 495 с.¹*
2. *Історія економіки та економічної думки: ХХ – початок ХХІ ст. : навч. посіб. / В. В. Козюк [та ін.] ; за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. – К. : Знання, 2011. – 582 с.*
3. *Юхименко П. І. Економічна історія: підручник / П. І. Юхименко, П. М. Леоненко. – К. : Знання-Прес, 2008. – 567 с.*
4. *Чорна Л.О., Андрущенко Н.О., Ніколаєць К.М., Хрустальова В.В. Історія економіки та економічної думки: Навчальний посібник.-Вінниця. Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2015- 324 с.*
5. *Якобчук, В.П. Історія економіки та економічної думки: навч. посібник/ В.П. Якобчук, Ю.В. Богоявленська, С.В. Тищенко. — Київ : Центр учбової літ., 2019. — 476 с.*

Додатковий

6. *Бжезинський Зб. Велика шахівниця / Пер. з англ. О.Фешовець. Харків : Вид-во «Ранок : «Фабула», 2018. 288 с.*
7. *Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, ХV–ХVІІІ ст. –Т. 2: Ігри обміну. – К.: Основи, 1997.*
8. *Голець В. В. Кооперація і НЕП (20-ті роки ХХ ст.) / В. В. Голець. – Чернігів : Просвіта, 2006. – 244 с.*
9. *Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів : монографія / А. А. Мазаракі [та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. А. Мазаракі. – К. : КНТЕУ, 2010. – 717 с.*
10. *Захарченко В. Четвертий цикл індустріального розвитку (1951-1990 рр.) і формування промислових територіальних систем /Економіка України. – 2004. – №1. – С. 18–24.*
11. *Лазарович М. В. Історія економіки : навч. посіб. / М. В. Лазарович. – Т. : [Б. в.], 2007. – 344 с.*
12. *Мартен Д. Метаморфози світу: Соціологія глобалізації: пер. з фр./ Д.Мартен, Ж.-Л. Мецжер, Ф П'єр. – К.: КМ Академія, 2005. – 320 с.*
13. *Нікула О. І. Економічна історія України і світу : навч. посібник для студ. вузів / О. І. Нікула. – Л. : Львівський банківський ін-т НБУ, 2001. – 220 с.*
14. *Дейвіс Норман. Європа. Історія / редактор Д. Пилипчук, пер. з англ. П. Таращук, - К., Видавництво “Основи”, 2020. — 1464 с.*
15. *Оніпко Т. В. Торговельна діяльність споживчої кооперації України в період НЕПу (історико-економічний аспект): монографія / Т. В. Оніпко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2010. – 345 с.*

¹ Позначені видання курсивом є у бібліотеці КНТЕУ

16. Переворот. Зламні моменти в країнах, що переживають кризу / Джаред Даймонд. Перекл. з англ. В. Горбатька. – К.: Вид. група КМ-БУКС. 2019. – 464 с.

17. Подолинський С. А. Вибрані твори / Упорядн. Л. Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2000.

18. Туган-Барановський М. І. Політична економія. Курс популярний / Відп. ред. Т. І. Дерев'янкін. – К.: Наукова думка, 1994.

19. Україна у Великій війні 1939–1945: науково-популярне видання / Ред кол.: І. Юхновський (відп. ред.), Л. Герасименко, В. Гриневич, О. Іванків, В. Король, О. Лисенко, І. Патриляк, В. Расевич; Упорядн.: Л. Герасименко, В. Расевич. – К.: Емма, 2014. – 264 с.

20. Форд М. Пришестя роботів. Техніка і загроза майбутнього безробіття Переклад з англійської Володимира Горбатька. Київ : Наш формат. 2016. 400 с.

21. Харарі Ю.Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього / пер. с англ. Яросла Лебеденко. Харків: КСД, 2016. 544 с.

22. Черкашина Н. К. Економічна історія : навч. посібник / Н. К. Черкашина. – К. : ЦУЛ, 2003. – 193 с.

23. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія / Й. Шумпетер ; пер. з англ. В. Ружицький, П. Таращук. – К. : Основи, 1995. – 528 с.

24. Юрчишин В. В. Аграрна політика в Україні на зламах політичних епох: історико-соціально-економічні нариси / В. В. Юрчишин. – К. : Наукова думка, 2009. – 367 с.

25. Almeida F., Victor Cruz e Silvab. Allan Gruchy's view of institutionalism and the foundation and early years of the Association for Evolutionary Economics. *Economía. Volume 21, Issue 3, December 2020, P. 394-406.* <https://doi.org/10.1016/j.econ.2020.09.001>.

26. Clive L. Spash. *SEE Beyond Substantive Economics: Avoiding False Dichotomies. Ecological Economics. November 2019.* <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.106370>

27. Kahneman D., Tversky A. Choices, values and frames. Cambridge University Press. 2003. – 860 p.

28. Solow R. M. 2013. Stray Thoughts on How It Might Go. In: Palacios-Huerta I. (ed.) In 100 Years Leading Economists Predict the Future. Cambridge, MA; London: The MIT Press; 137–144

Інтернет-ресурси

29. Офіційний сайт Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prezident.gov.ua>.

30. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

31. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.

32. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
33. Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу з: <http://www.icps.kiev.ua>
34. Інститут економіки і прогнозування НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу з: <http://www.ief.org.ua>
35. Бібліотека імені В.Вернадського. [Електронний ресурс]. - Режим доступу з: <http://www.nbuv.gov.ua>